

Mladinski planinski vodnik

Nepogrešljivi sopotnik MK PZS

✍ Roman Ponebšek 📍 Primož Trop

Vodenje po gorah ima dolgo tradicijo. Vodniki so bili domačini, ki so gore dobro poznali (Hanibalov prehod Alp s sloni). Pozneje so rudarji, pastirji, lovci in vsi tisti, ki jim gore niso bile tuje, priložnostno vodili vanje obiskovalce in raziskovalce ter s tem dodatno zaslužili. V Sloveniji štejemo za začetek gorskega vodništva prvi vzpon na Triglav l. 1778. Uradno vodništvo, ki ga je država priznala za poklic (oblasti so vodnikom izdajale dovoljenja za opravljane vodniške službe), pa se je začelo l. 1874 z objavo dokumenta Red za gorske vodnike na Kranjskem. Z razvojem gorniške dejavnosti se je razvijalo tudi vodništvo. SPD je prvi tečaj za vodnike organiziralo l. 1906 v Ljubljani; udeležilo se ga je 20 slušateljev. Poklic gorskega vodnika se je ohranil vse do danes. Že pred drugo svetovno vojno se je v skavtski organizaciji, katero je vodil legendarni Pavel Kunaver, pojavil »prostovoljni vodnik«. Leta 1936 je mednarodna gorniška organizacija UIAA začela načrtno usposabljanje svoje članstvo za hojo v gore. Po drugi svetovni vojni je PZS organiziralo prostovoljno vodništvo.

Začetek leta 1957

Leta 1957 se je s prvim tečajem za mladinske vodnike začela vzgoja mladinskih planinskih vodnikov, leta 1976 pa še vzgoja planinskih vodnikov. »Program snovi za mladinske vodnike in osnovno planinsko šolo« štejemo za prvo urejeno gradivo za Mladinske planinske vodnike. Izšlo je l. 1966, izdala ga je Mladinska komisija, avtorja pa sta bila Jože Melanšek in Danilo Škerbinek s sodelavci. Mladinska komisija je sklenila, da mora vsak mladinski planinski vodnik obvladati letno in zimsko hojo v gorah. Iz tega sklepa je izšla delitev tečaja na zimski

in letni del. Istega leta (decembra 1966) je bil na Kalu 1. republiški zbor mladinskih planinskih vodnikov, na katerem so sprejeli odločitev, ki velja še danes – namreč, da vodnik dobi vodniški znak, šele ko dopolni 18 let (danes kandidat ne sme na tečaj pred dopol-

njenim 18. letom). Jeseni leta 1969 je plenum Mladinske komisije na Lubniku imenoval odbor za vzgojo in izobraževanje pri Mladinski komisiji (OVIZ). Ta odbor je postal strokovni organ Mladinske komisije in deluje še danes. Vse do združitve planinskih in mladinskih vodnikov je vodil, načrtoval, izvajal in analiziral področje mladinskega vodništva. Leta 1992 je začel veljati nov pravilnik o izobraževanju, kategorizaciji in registraciji vodnikov Planinske zveze Slovenije, ki je poenotil mladinske in planinske vodnike v vodnike Planinske zveze Slovenije. Do ustanovitve Vodniške komisije v letu 2002 pa je OVIZ še vedno opravljal vlogo izobraževalca vodnikov Planinske zveze Slovenije v okviru Mladinske komisije.

Opisani razvoj prostovoljnega vodništva v Sloveniji je sledil duhu časa; najprej se je pojavila potreba po kadru, ki bi vzgajal mlade, saj še danes velja reklo, da na mladih svet stoji. Razcvet organiziranega planinstva v drugi polovici sedemdesetih in začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja pa je ustvaril potrebo po vodnikih za starejše in tako je nastala še druga vrsta prostovoljnega vodnika, seveda pa so vseskozi delovali tudi gorski vodniki, ki so načelno vodili in vodijo za zaslužek. Mladinski planinski vodniki so že na začetku morali opravljati ločena tečaja za zimskie in

letne razmere, planinski vodniki pa so se do leta 1991, ko so bila sprejeta pravila o enotni kategorizaciji vodnikov, tako za letne kot za zimske razmere, izobraževali na istem tečaju (ki je seveda tako pozimi kot poleti navadno potekal v nestrnjeni obliki, ob koncih tedna). Omenjena pravila so bila prvi dokument, ki je omogočal poenotenje tečajev. Prinesla so tudi pojem permanentnega izobraževanja; to je pomenilo, da se morajo vodniki, ki se želijo registrirati za vodenje, enkrat na tri leta udeležiti izpopolnjevalnega tečaja. Pravila so med vodniki in organi Planinske zveze Slovenije sprožila veliko polemik. Ti koraki so bili nujni, če smo se hoteli vključiti v primerljive sisteme izobraževanja na ravni države.

V sistemu izobraževanja za mladinske planinske vodnike so bila že pred kategorizacijo (pred letom 1979, ko je izšel priročnik *Izvajanje letnih tečajev za mladinske vodnike*) določena merila za ocenjevanje znanja mladinskih vodnikov, in sicer: Pomočnik, lažje ture; Samostojno, lažje ture; Pomočnik, težje ture; Pomočnik, težje ture/Samostojno, lažje ture; Samostojno, težje ture. Sistem prehoda na kategorizacijo je bil za mladinske planinske vodnike tako bolj transparenten in lažji, saj so se omenjeni kriteriji vsaj delno ujemali s kategorijami.

Izobraževanje inštruktorjev

Spoznanje, da si morajo izobraževalci vodnikov pridobiti nova znanja, je vodilo v organizacijo prvega seminarja za inštruktorja planinske vzgoje (l. 1970). Inštruktorji so tako postali nosilci razvoja prostovoljnega vodništva, saj so spoznanja pri praktičnem izvajanju tečajev vnašali v literaturo in tako ustvarjali in spreminjali doktrino prostovoljnega vodništva. Zagotovo je bila mejnik pri izobraževanju mladinskih planinskih vodnikov dolina Bavšice, v kateri je Mladinska komisija leta 1980 postavila vzgojno-izobraževalni center (VIC) Bavšica. Vsi letni tečaji za mladinske vodnike so potekali v Bavšici (razen v letih 1988 in 1989, ko je v VIC Bavšica potekala prenova). Izobraževanja in usposabljanja so tako postala še bolj kakovostna, saj je neobljudenost zagotav-

ljala kvaliteto pedagoškega procesa. Gore nad dolino Bavšice so po težavnosti raznovrstne in zato zelo primerne za praktično delo. To velja še danes, ko tam že šesto leto stoji sodoben objekt, namenjen za izvajanje planinskih učnih vsebin.

Leta 1979 je izšel priročnik za inštruktorje z naslovom *Izvajanje letnih tečajev za mladinske vodnike*; v uvodu je bilo zapisano, da je nastal z namenom, da se kriteriji in samo izvajanje tečajev poenotijo in uskladijo. Leta 1982 so izšle *Teze za tečaj za mladinske planinske vodnike* (do leta 1994 so doživele štiri dopolnjene izdaje), namenjene predvsem tečajnikom kot opora in vodilo za lažje delo na tečaju, za pripravo na tečaj in utrjevanje znanja. Temelj teh tez sta bila Program snovi za mladinske

vodnike in Planinska šola, katerih dopolnjena izdaja je izšla leta 1969. Že takrat je Mladinska komisija v uvodu obljubila izdajo *Vodniškega učbenika*, ki bo zagledal luč sveta ravno v jubilejnem 50. letu obstoja te komisije (po 24-letih od prve omembe).

Ugotovimo lahko, da je imela Mladinska komisija pri razvoju prostovoljnega planinskega vodništva vidno vlogo. Sledila je toku razvoja gorniške stroke in se zavedala, da dober vodnik brez vsebin o taborjenjih, pedagogiki, družabnosti, metodiki in organizaciji dela težko kakovostno vodi in navdušuje mlade za prostovoljno delo. ●